ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСТИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на [illegible] године [illegible] земље 15 франака у злату

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник“ — Цетиње; Adresse: „Le Courrier de Cetinje“ — Cetinjé (Monténégro)

За ЦРНУ ГОРУ појединн број 10 пара.
За СТРАНЕ ЗЕМЉЕ појединн број 20 пара.

БРОЈ 106 — ЦЕТИЊЕ, УТОРАК 11. ДЕЦЕМБРА 1912. ГОД. — ГОДИНА V.

Испод Тарабоша

— Од нашега нарочитога извјештача —

„Нептун“ пара као уље глатку и мирну пучину Скадарског Језера. Дан топао, ведар. Свакоме одлахнуло у души. Дуготрајне јесење кише заморише војску. На пароброду пуно переда ратног живота. Војници, рањеници, љекари, санитетски помоћници, муниција, храна и стотине разноврсних потреба за војску згомилале се на маломе простору пароброда, који поред тога вуче једну велику мауну. Пристаје ту и тамо на обалама језера, искрцавајући једне путнике и робу а примајући друге.

Под Тарабошем је. Преко пута сасвијем близо Скадар, чије куће крије зелена бујна вегетација јужнога сунца. Колико је пута овдје у близини пароброда пала топовска граната са које оближње турске батерије, али вазда узалуд! Мало се ко на њу и осврће. Пут косом Тарабоша необично стрмен. Непроходне врлети и оштре литице не сметају синовима планина да их хитро прелете. Широчки Врх мјесто је славе црногорскога оружја. Голе стијене обливене су крвљу. Својом висином и непосредном близином, поред главног непријатељевог положаја на Тарабошу, сачињавају важно заклониште одбране и средство за напад. Још и сад испод њих леже љешеви турских официра и војника, које непријатељ ушљед повлачења није имао кад да покопа. Тичурине, које се вију у ваздуху изнад високих главица, много се радују обилној гозби.

Јединствена панорама. Нема такве на далеко. За леђима под ногама Скадарско Језеро са својом плодном околином и снијежним врховима планина; пред очима отворио се далеки хоризонт поља, главица, рјечица, села и у недогледу пучина Јадранског Мора, према којој се као сребрна серпентина вијуга Бојана. Све је то, десно и лијево, притисла храбра црногорска војска. Окупала је та плодна мјеста крвљу својом и повратила их силом оружја у крило старе заједнице државне, отворивши им пут среће, напретку, благостању. Оне плодне запуштене њиве, оне благословене нерегулисане воде, оне неисцрпљене шуме неће више морати спавати под паучином мрака и варварије, које је над њима прела једна неспособна, дивља, нечовјечна управа. Од падине Тарабошке Косе све до Бојане и преко ње спуштају се до сад невиђена и неупотребљена блага, која пет вијекова очекиваху руку просвјете да их угладн и очисти и начини украсом људског напретка.

Нека је за сва времена благословена крв синова испод Ловћена која је ту проливена и која се још може пролити док та мјеста коначно постану саставни дио своје старе постојбине!

Кроз први сумрак вечера уздижу се на више мјеста под Тарабошем колутови дима логорске ватре. Весела војничка пјесма чује се издалека. Око чесама посједали војници. Двије три групе ниже код огња, уз који су пристављени ибрици са кафом. Услужно нуде свакојег новог госта. Питају се за здравље. Развезују се приче. Мрак се већ ухватио. Небо чисто, пуно сјајних звијезда. Двороги мјесец продире кроз огољело грање, обасјава силуете посједалих око ватре. Све сами познаници из пријестонице, из њене околине и катунске нахије. Свак се навикао на тешкоће и муке војничког живота. Свакоме камен најмекши узглавак, блатњаво земљиште удобна постеља, прокисла отрцана војничка кабаница најбогатији покривач, а ноћна топовска паљба најмилија музика, која заморене живце успављује у мртви сан. Чистоћу готово нико и не трпи. То је луксуз. Шаљиве приче нижу се до у дубоку ноћ. Бајице им не могу наћи краја. Ко их не би дуго слушао, вазда веселе, духовите!

Мјесец је већ поодавно утонуо далеко негдје у пучину Јадранског Мора. Усмена епопеја потоњих наших бојева испјевана је на сједнику око наложене ватре. Пјесничка машта нашег народа, његова велика бистрина, његова правдољубивост добише у овоме светоме рату нову храну за племените творовине његова срца и ума. Војници испод Тарабоша понијеће својијем кућама израђени материјал за нове, много љепше и величанственије пјесме народне нам славе.

У Мурићанима под Тарабошем, у пољима богатим али у ово доба године до очајања и паклене муке глибавим и мокрим, логор је Књаза Мирка, главни је штаб министра војног, команданта јужног одреда бригадира Митра Мартиновића. Љубљен и поштован од војске, генерал Мартиновић налази се сада у правом својем елементу, сопственим очима гледајући како се живо остварују његови идеали. Мало подаље од главнога штаба стан је Књаза Мирка. На по пута џамија, сада преобраћена у храм милосрђа и заштите рањеника. Богу су се у њој приносиле молитве из уста правовјерних; Богу је сада угодно, што се под њеним кровом видају тешке ране синова једног честитог, побожног народа, који крв лије за ствар праведну и свету. На постељи у прикрајку, код мјеста гдје су правовјерни кланјали, лежи тешки рањеник. Бајонет му прошао кроз сав грудни кош. Очи уморне, упале; јагодице искочиле као брежуљци; руке скоштуњавиле као скелет; усне блиједе и модре, а лице жуто, али поглед пун доброте и блаженога мира као код човјека, који је послије дуга времена, послије страшних мука успио да изврши најтежу, најсветију дужност. Ни помена од израза бола, ни гласа уздаха на његовијем уснама.

Бој се оног, ко је вичан
Без голема мријет' јада!

Под једном страном, у блату до кољена, у којем добро непритегнута обућа остаје за навијек, налази се напуштена турска кућа, разлупана, расклиматана, прљава, одвратна, личећи на обитавалиште папуанских становника. Па ипак ту се склонио од невремена син једнога Краља. Ту је, под Тарабошом, подијелио са војницима све муке рата и скинуо са себе и најобичније удобности, проводећи ноћ у затвореној кровињари, пуној дима од наложене ватре, пуној ројева досадних и гадних муха топле јужне климе. Сваки дан, ма какво било вријеме, Књаз Мирко и на коњу и пјешице обилази бојиште јужнога одреда, које у ово доба године има земљиште до крајности неприступачно. Од батерија са мурићанске главице често са пратњом посматра врх Тарабоша. Кроз велики дурбин, извапредне снаге привлачења и увеличавања, виде се непријатељски шанчеви и поређани топови, чије њушке залуд зјапе на ову страну, јер их се нико не боји. По врху са пушком о рамену шета низам. Чисто као да му се кршеви одваљују испод ногу. Очи у очи крваво се поглеђују двије стране, са нестрпљењем очекују потоњу одлуку. Од Главнога Штаба до Бојане и преко ње далеко пукла плодна поља, сада под водом и глибом. Без обзира на физичке напоре, Књаз Мирко их често прекрстари на коњу, носећи војницима ријечи очинских брига од Господара, ријечи утјехе и нада од Наслједника, ријечи полета и охрабрења са своје стране, похваљујући оне витезове, оне родољубе, оне од гвожђа чврсће божје створове, који на мртвој стражи под кишом студених капљица, под звијуком влажних вјетрова, под градом непријатељских граната и куршума, у мочарама, у глибу, без икаква склоништа, без огња издржавају невоље рата весело, одважно, знајући да сваки са своје стране доприноси потребан дио великоме дјелу, од којега зависи будућност домовине.

Наши нови поданици преко Бојане пролазак Књаза Мирка поред њиховијех кућа поздрављају усклицима: Живио Краљ Никола! Они знају, шта им доноси рука Краља Ослободиоца; они знају, да је то рука правде и просвјете, братства и једнакости, равноправности вјере и народности; они знају, да витезови, који се вазда борише за крст и слободу, доносе само братску љубав и заједницу. Зато је и један њихов свештеник истога Бога, друге цркве, и ускочио са крстом и мачем у редове соколова, који долетјеше од Ловћена на Бојану, те је међу њима код Барбалуше положио и живот на жртву слободи и сједињењу са хришћанском Црном Гором.

Ноћ тиха, ведра, блага. Мјесец освјетљава замршене, испрекршталне путање уз Бојану, којијема на коњу са свитом хита Књаз Мирко. Коњ сав избрљан, Књаз до врата упрскан глибом мочара. Успут се на повратку срећета са војницима, назива им Бога, одушевљено га поздрављају, он се с њима пита као са друговима, шали се, прича им о успјесима савезничког оружја па се растаје и готово сам кроз непроходне путеве, којијема је већ одлично вичан, враћа у свој стан, гдје лијеже обично далеко по поноћи.

Имендан Краљев

Прослава у логору

Врака, 7. децембра. — (Наш извјештај). — На освит Никољдана сва војска деснога крила зетског одреда са старјешинама, изузимајући оних који су били на престражама, зорна и весела окупила се у цркву врачку, гдје су три свештеника одслужили службу и благодарење у част имендана Њ. В. Краља Господара. Црква и порта црквена били су дупком пуне војске и мјештана. На служби је пјевало пјевачко друштво „Бранко“. Командир А. Ранчевић поздравио је војску и славље овога дана језгровитим ријечима, те одушевљеним овацијама није било краја. Наша војска није узимала у обзир близину непријатељских шанчева, него је одушевљење и пјесму продужила до ноћи. Војска је у част овог дана нарочито почашћена и пићем.

Бојеви око Скадра

Турски узалудни испади

Мурићани, 7. децембра. (Наш извјештај). — И данас су Турци осули жестоком артиљериском ватром положаје наших трупа на Широчкој Гори, али нијесу имали никаква успјеха; наша их је артиљерија принудила ускоро да паљбу прекину. По извјештајима које смо добили, Турци су приморани да одступају преко Дрина на десну страну. Србијанци су им нанијели тешке губитке, а сами су имали релативно мало мртвих и рањених.

Напад на наше предстраже

Непријатељ опет страдао

Мурићани, 10. децембра. (Наш извјештај). — У 10 сати прије подне напали су Турци наше предстраже деснокрилне колоне испод Облика јакем пушчаном ватром, а затим и топовском с Брдице и малог Тарабоша. Једно одјељење турских трупа покушало ја да учини напад. Наше предстраже упаничене пустиле су непријатеља да се приближе и онда су осуле живом паљбом, те

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

се непријатељ повукао у нереду и претрпио осјетне губитке.

Излаз Србије на море

Аутономија Арбаније и гарантија Србији

Лондон, 8. децембра. (Петроградски „Вјесник“). — Званично се сопштава, да су амбасадори препоручили њиховим владама, а све усвојене у начелу давање аутономије Арбанији с тим, да се гарантује Србији трговачки излаз на Јадранско Море. Шест велесила пристале су у начелу да приме ове двије тачке.

Руски посланици за Балкан

Говори посланика у Думи

Петроград, 8 децембра. (Петроградски „Вјесник“). — При расправи изјаве Коковцева посланик *Пуришкевић* с крајње лијеве странке изјавио је да су спремни жртвовати животе и имања кад Цар рекне да је час кушао да се пречисте рачуни са историјским непријатељем. Говорник је убијеђен, да неће бити популарнији рата него противу тог историјског непријатеља, кричарске монархије. Предсједник је позвао на ред. Иза тога Пуришкевић је изјавио да ће се при избијању рата сви Руси без разлике партија сјединити с истим осјећајима. Кадет *Маклаков* изјављује да Русија не тежи за задобивањима; она зна у чему је њена дужност и достојанство и не тражи катастрофе, али и не боји их се. У даном моменту Русија ће вршити своју дужност. Ми, рече, колико смо сада противници владини, тада ћемо заборавити на све, сјећајући се да влади припада одбрана интереса и достојанства Русије. Националиста гроф *Бобрински* вели: девиза је Русије Балкан балканским државама и слобода за Словене и Грке. Нови берлински конгрес послије Сан-Стефана неусводив је; конфликт не лежи у луци на Јадранском Мору већ с тога што се Србија опире њемачком Drang nach Osten. Националисте не желе рат, али он може постати потребан; треба да се сјетимо 48 године и судбине Словена, поданика сусједне монархије. Прогресиста *Јевремов* жали да велесиле у току 35 година нијесу могле успјети да уведу реформе, те су тиме проузроковале балкански рат. Државни Савјет узевши на знање изјаву, донио је ријешење, којим се истиче потреба гарантије животних интереса и историских традиција Русије, којим би се очувала њена част и достојанство, скрећући озбиљну пажњу законодавном тијелу на развиће и усавршење војске и флоте царевине.

Конференција у Лондону

Захтјев турских изасланика

Лондон, 9. децембра. (Петроградски „Вјесник“). — Пошто су се мандати турских изасланика показали довољни, то су преговори продужени под предсједништвом Мијушковића. Како су Турци тражили да се Једрене спасбину храном, то су им савезници одговорили да је то питање рјешено при потпису примирја. Турци су изјавили, да им је потребно да се споразумају са Портом, пашто је будућа сједница означена за понедјељак. Краљ Ђорђе примио је изасланике конференције.

Испади Турака око Скадра

Скадарски гарнизон се коприја

Скопље, 10. децембра. — (Петроградски „Вјесник“). — Има већ неколико дана како скадарски гарнизон напада на војску из Србије на југу од Скадра. Сви су турски напади жестеко сузбијени.

Грци пред Јањином

Спрема за јуриш на град

Атина, 10. децембра. (Петроградски „Вјесник“). — У потоња три дана Грци су побједоносно сузбили три контра напада турска код Јањине. Војска Грчке је добила потпору и спрема се да јуриша на Јањину.

Аутономија Арбаније

Пристанак владе у Србији

Париз, 8. децембра. (Извјештај Корбиро). — „Хавас“ доноси из Београда, да влада српска пристаје на предлог односно давања аутономије Арбанији и на трговачки излазак на Јадранско Море.

Грци потукли Турке

Битка у кланцу Цангој

Атина, 10. децембра. (Корбиро). Турска војска потучена је у кланцу Цангој; грчка војска је гони пут Јањине.

Мораторијум у Србији

продужење мораторијума

Биоград, 10. децембра. (Корбиро). — Краљевским указом продужен је мораторијум до 30. марта 1913. г.

Услови мира

Балкански изасланици у Лондону

Лондон, 11. децембра. (Корбиро). — Послије сједнице од једног сата и по под предсједништвом Новаковића, конференција је одгодила своје сједнице до суботе у 11 сати. Турци нијесу инсистирали односно снабдијевања с храном опсађених градова. На данашњој конференцији балкански изасланици поднијели су услове мира: Прво: уступање свог земљишта, полазећи линијом од једне тачке на западу од Родоста на Мраморном Мору, на излазећи у залив Малатру на Црном Мору; искључујући галипољско полуострво (у то разграничење улази и Арбанија, али се коначно рјешење о тој земљи оставља велесилама); друго: уступање острва у Егејском Мору; треће: одрицање Турске од свију права на Крит. На тражење Турака, савезнички изасланици потписали су речене услове и предали их написмено истима. По свој прилици приступиће се детаљнијем расправљању изложених предлога, који ће се вјероватно у неколико измијенити прије коначног уређења.

Турска о прекиду преговора

Жалба Турака на Бугаре

Цариград, 11. децембра. (Корбиро) — Према сопштењима Порте, по условима мира пошла би граница турске линијом дуж рјеке Марице са крајњим тачкама Енос Мидија. Пошто су ти услови неусводиви за Турску, то се прекид преговора сматра да је неизбјежан, али се ипак надати да ће велесиле посредовати предлагањем арбитраже.

Бугари напуштају Солун

Бугарске трупе враћају се

Солун, 11. децембра. (Корбиро). — 13. бугарски пјешачки пук добио је наредбу за одлазак у Серез. Са сигурног мјеста тврди се, да ће и остале бугарске трупе ускоро оставити Солун.

Још се Турци предају

Разбијена турска војска

Биоград, 11. децембра. (Корбиро). — Из Охрида јављају, да су се 18 официра и 247 војника, којима је одступница била пресјечена од грчких трупа, предали српској команданту у Подгор.

Конференција амбасадора

— Мишљење биоградске „Самоуправе“ —

Напоредо са преговорима балканских делегата ради закључења балканскога мира, започела се у Лондону и конференција амбасадора, ради ближега додира и измјене мисли међу великим Силама у циљу изналажења основе за споразумно и мирно сређивање стања, створена резултатима балканскога рата. И иако без обавезна карактера у свом резултатима та конференција има да конституе, на начин несумњив и аутентичан, расположења свих Сила уопште, и појединих међу њима посебице, у погледу тежње да се избјегну тешка ратна замршаји, и да се потраже начини за задовољење свакијих оправданих тежња и легитимних интереса. С обзиром на показане мирољубиве тежње велике већине европских Сила, могло би се очекивати, да ће та конференција уродити плодом, и довести до праве европске конференције, која би имала донијети дефинитивне одлуке. Међутим, та оптимизам — јер у правцима кроз које пролазимо, он то у истини јесте — прилично одбацује у страну државе једне велике Силе, чије наоружавање и кретање војних снага у широким размјерама далеко премаша „мере опрезности“ којима се оно покрива.

У тим војним припремама, за које ни Србија и ниједна балканска држава нијесу дале никаква повода, са свим лепо, опрезна се озбиљна опасност за мирољубиве тежње великих Сила, чиме компетенција и привилегије Србије с пуним повјерењем предаје своје оправдане тежње и своје животне интересе, за које се она са успјехом борила и постарала. У даљем развоју европских политичких прилика, узеле оне мирољубиви или ратоборан правац, свако ће морати да понесе и одговорност за евентуалне послједице свога рада. То нарочито морају имати на уму мале балканске државе, то нарочито нама, на уму Србија која се труди да, својим држањем, не пружи ніко ни сјенке повода за изазивање на мере противу ње. Међутим, са свим је природно да ће она, свесна о своме праву, које нарочито почиваа њеном коректном држању, бити и даље пажљива на све, што излази од њене воље; и избјегавати све, што би могло изазвати ма какве сумње. Али, ако би и у таком њеном држању, буде повређена брутал ним повредама њених права и угрожена у свом егзистенцији, она ће — то се по себи разуме — чинити своју дужност, па ма да падне на редаче народ у суботњем чистуму...

Међутим, и у погледу свему томе, ми се опет надамо, да ће конференција амбасадора успјети у свом циљу, и да ће се политичко небо [illegible] замагљено густим облацима, опет разведрити. То би било [illegible] интереса европске цивилизације и њене будућности. Врло је озбиљна и раскошна ствар војевати противу тога интереса.

Повољно ријешење балканских заплета

— Питање јадранске луке —

„Нова Слободна Преса“ добија на Биограду овај извјештај: Крај свију тешкоћа уговор о миру између Турске и балканских савезних држава биће закључен. Сви балкански заплети ријешиће се повољно, дакле и питање Арбаније и питање српске јадранске луке. У та два питања одлучиће Европа, а Србија ће се покорити тој одлуци. Ако би пак Аустро-Угарска тражила, да се питање јадранске луке рјеши послије закључења мира са Турском, Србија ће, као што је то Пашић већ рекао њемачком и талијанском посланику, одговорити, да се прије закључења мира не може улуштати у расправљање тога питања. Ако би на то Аустро-Угарска послала Србији ултиматум, Србија ће поступити онако, како јој буду савјетовале силе Тројног Споразума, а нарочито Русија. Ни у ком случају у питање јадранске луке не може се замијешати у рат између Аустро-Угарске и Србије, јер Србија и не помишља на то, да се одупре заједничкој вољи Европе и за то питање рјешава оружјем. У крајњем случају може да дође само до сукоба између сила Тројног Савеза и сила Тројног Споразума, а онда ће те силе одлучити, дали да се то питање рјеши оружјем. У Србији ради тога влада потпуна умиреност и отуда је Србија потпуно мирна и не чини никакве војне припреме. *Питање јадранске луке није дакле српско питање, него је оно питање двију група европских великих сила.*

Кад тако вели „Нова Сл. Преса“, онда се већ може мислити да је питање јадранске луке у сигурним рукама, и да Србија за то непуштта. [illegible] савјетом [illegible]...

Русија је проговорила

— Говор руског министра предсједника —

Орган хрватске пучке напредне странке „Sloboda“ доноси овај чланак о држању Русије према балканском питању:

Јучер је била на окупу четврта дума. Министар предсједник Коковцев изрекао је свој експозе. Премијер велике и снажне Русије, представник највећег народа у Европи, заступник свих малих словенских државица проговорио је, проговорио је гласно и јасно. У његовом се говору зрцали руска душа необмућена, чиста и несебична као и прије 34 год. У његовим снажним и јаким ријечима одјекне љубав за словенство, извјесно поштовање према културној цивилизацији, љубав према Европи и цијелом хришћанству. Од када је избио балкански рат, Русија нијесу ријечи изустила о своме становишту, она је шутала. Та њена шутња дјеловала као мраз и лед, утјерала страх и трепет посјетиоцима и непријатељима. Она је шутала, али је говорило страгила, што се на Балкану и око њега Балкана догађа. Слушала је грување топова на Балкану и мрмљање Балкана. Весеоила се у усијесима балканских народа, док ју је обузимала бојазан, слушајући говоре министара и политичара сусједних држава. Сумња се народа, бојазан наста и прихватиле дела. Покусе мобилизација био је меморито, и Балкани оприраху несметано с вањске стране и status quo остао законан. Права пак мобилизација довела је, да неће под никакову цијену дозволити да ниједно мирјечи балканске народе у њихову спасоносном раду. Са сакупљањем војске Русија је показала, шта мисли и шта хоће и одустало се од рјешавања неких питања сепаратно са појединим чланом балканског савеза, те се пристало на решење послијеке.

Чудновато је било тај мук Русије, а још чудноватије њено дјеловање, барем се тако читало по новинама, или се не схваћало, или се је прочитавало само чудновато, хотећи Русију потјерати на изјаву. Русија је читала, али се не одазиваше тада, када су они хтјели. Она је одредила и рекла оно што мисли, само онда кад дође за то згодан моменат, тако згодан, да се и који нијевљени план, није могао остварити.

Русија је проговорила у згодан час, у часу кад се састаје четврта дума, у часу, кад потпис мира на преговорима у Лондону.

Коковцев је говорио као Рус, Словен и човек. Коковцев као човјек надрилује Коковцева као Руса и Словена. „...Мирау (балканске државице) за властити опстанак постићи и одговарајуће услове, који ће осигурати њихове интересе и мировни развој, али истодобно и одстранити све оне компликације, које стављају у погибељ европски мир.“ У овим ријечима чита се велика руска љубав за Словенство, али и велика љубав за европски мир. „Интереси Русије морају бити признати, њезино мирољубиво држање не ће се промијенити.“ И у овим ријечима одјекне жеља за миром пада све. Али ипак, ако би се коначно, да усрдоје ове мирољубивости Русије, покушао учинити нешто на штету мира и поредка у Европи: „у одлучном часу руска ће влада бити вођена једино и искључиво одређена својих традиција и обзира према савезницима.“

Као што Поенкаре, Грај, тако и Коковцев говори мирољубиво, истиче потребу мира за Европу и приправан је несебично, да та мир уздржи.

Ево и представник треће државе тројног споразума, није се одлучио ни за власт од пута, којим ударише остала два савезника. Сада је јасно, да тројни споразум не ће рата већ мир, мир трајан и частан, мир на корисс Европе и њихових народа. Тројни споразум хоће мир, а сада је на тројном савезу, да се коначно изјави чисто и бистро, да ли престаје на то. Приготе ће се за то пружити у ријечи и дјелима. Тројни споразум учинио је свој дужности пред Европом и човјечанству и вољан је, да се и даље врши. И зато ће му бити златним словима уписано име у историји Европе.

Русија је проговорила чисто и бистро, мирољубиво, али и достојанствено.

Послије војске дипломација

— Војска почела, дипломација завршује

Под овим насловом донио лист „Трговински Гласник“ доноси овај чланак:

Све до закључења примирја водила се ријеч војска на бојном пољу, а сад узимамо ријеч дипломатија, чије је бојиште зелени сто, завјетрени сто. Наша војска [illegible] свој задатак, који су предњом [illegible]. Српска војска са својим официрима [illegible] свих беспрекоревних [illegible] у [illegible] Српске трупе [illegible] губитке [illegible]

[illegible] се [illegible]ивале. Српски официри су знали само за једну команду: Напред! И та команда тако храбро и [illegible] изазвала дивље[illegible] непријатеља наших.

[illegible] сва очекивања [illegible] су у њу предана. У [illegible] су [illegible] тренутцима [illegible] и много више, но што се од [illegible]. Она је, дакле, учинила све. Сад [illegible] на ред [illegible], да [illegible] све оно, што је [illegible] своје беспримјерне [illegible] своје потомке [illegible] живе[illegible].

И [illegible] у [illegible] свој[illegible] државници балканских [illegible] држава стоје пред [illegible] тешким [illegible] дипломатским задацима [illegible] су [illegible] имати [illegible]. Ти задаци су тако тешки само [illegible] Балкан од вијекова био поприште [illegible] интереса [illegible] Европе. Великим силама тешко је [illegible] [illegible] привлачење и [illegible], које су [illegible] за [illegible] турско царство, а којих сад морају бити [illegible] у областима и покрајинама које ће [illegible] балканским државама. Тешко им [illegible] растанак са тим [illegible], који треба сад да [illegible] [illegible] потеже с послом око стварања и учвршћења новога стања и [illegible] на Балкану.

Наше државници имаће да сузбијају многе [illegible], многе неправедне захтјеве и мање неправедне прохтјеве сиљних и моћних. Морамо имати вјеру у то, да ће они на томе својски, предано и истрајно радити, а надамо се да ће дати доказа и о своју окретност и мудрост, [illegible] на тај начин постати за повећану Србију нешто толико заслужни као и они, који су за њу на бојишту гинули. Нек и политички ђенерал[illegible] буде на висини својих задатака, као што је био војни па је онда и садашњост и будућност Србије потпуно обезбијеђена.

Масарик о Србији

Изјава Т. Масарика новинарима

Овијех је дала чешки посланик *Томо Масарик* оговорио у Србији. Говорило се, да је опао тамо по поруци аустриске владе, да [illegible] амбасадора Аустрије и Србије. Да ово није истина, то је већ јасно. Али је занимљиво какве је Масарик утиске понио собом из Београда. У разговору са дописником „Zeita“ опоравао је Масарик своје утиске.

Ратна странка

„Пошао сам у Београд — вели Масарик — да се разговорим онде с неким официрима, јер сам очекивао, да су се, обзиром на преговоре о миру, већ повратили с ратишта у Београд. Хтио сам да се оријентирам о расположењу међу официрима, јер се толико говори о некаквој ратној странци у Србији. По мојим информацијама апсолутно не може бити говора о ратној странци у том смислу, да би ова настојала да утиче на званичну политику“.

Србија и Аустрија

„Што се тиче становишта, што га Србија заузима према нашој монархији, признаје се у Београду потпуно, да има Аустро-Угарска у ово час велике интересе да чува. С Аустријом се у Београду рачуна као са једним сусједним великом силом. Мени су изразиле прве српске личности одлучну жељу, да дођу с нама у пријатељско-сусједни однос, и то у политичком и економском погледу. Свуда очекују, да ће се постојеће несугласице мирно изравнати. У осталом изгледа, да монархија до сада није Србима службено саопштила своје захтјеве. Што се тиче захтјева Србије, то их је Новаковић приближно тачно изнио (у свом разговору с дописником "Zeita")“.

Консул Прохаска

„Афера с консулом Прохаском не игра у дискусији у Београду никакве улоге. Одговорни фактори о томе у опште не говоре. Види се дакле, да их никако не дира ова ствар, у којој су наиме очито од муке начинили воља. Занимљиво је питање, који ће свједоци бити за аустриско, а који за српско приказивање ове афере. Ово ће бити од одлучујуће важности. Како ће испасти осуда, о томе не могу ни слутити. Аустрија ће по свој прилици пашћети чиновнике за свједоке; са стране Србије неће се противити овом свједочанству, али ће се ставити против тога српски свједоци“.

Србија и Русија

„Што се тиче односа Србије према Русији, према свим тих ових мјеродавни [illegible] политичари нису тако зависни од Русије, као што ми радо вјерујемо. Напротив, [illegible] Хаслави не ради против [illegible] везе политике — у садашњем [illegible] су [illegible]. У српској политици [illegible] у првом реду историјски односе према Турској. Рекуперација Старе Србије и задаће, које се одавде саме по себи намећу, одлучују данас српском политиком. Овдје не може имати Русија никаква утицаја. Дакако да се Русија зна[illegible] [illegible] Србији и балканским државама у [illegible] као пријатељица“.

Русија у случају рата

Сарадник „Zeita“ ставио јеипокон[illegible] проф. Масарику питање: „Нападају ли се Срби, да ће им Русија помоћи против Аустро-Угарске, ако би дошло до крајности?“ Масарик је на ово одговорио: „Ово је врло шикаљиво питање, али ја му нећу избјећи. Према мојим опажањима, не могу Срби рачунати на помоћ Русије у сваком случају. Русија ће и према Србији моћи свега чувати своје руске интересе, па сигурно не би хтјела по сваку цијену подупирати Србију у рату против Аустрије. У остатком не мислим ни да ратоборни политичар на могућност таквог рата“.

И дописник „N. Fr Presse“ из Београда разговарао је са Т. Масариком. И тај разговор заслужује да се забиљежи, у томе што [illegible] [illegible] прва доноси.

Везе Србије и Аустро-Угарске

На питање дописника који су на мотив [illegible] у Београд довели, Масарик је одговорио, да он стаје радио на томе да своје везе са српским политичарима искористи у сврху пријатељског спорازума Аустро-Угарске и Србије. То он чини не из идеалних мотива, него напротив будући економски и финансијски интереси монархије, а специјално Чешке, то налажу, мислећи на велике инвестиције и многострани привредни рад проширене Србије.

Дописник га је даље питао о будућем односу сусједних држава. Масарик је одговорио, да мјеродавни фактори у Србији желе пријатељске односе с монархијом. Није истина да су Срби упиљед својих побједа опијени и да не гледају на практичне циљеве. Напротив, сви у Србији осјећају потребу прорачунане политике. С оловком у руци рачуна се о новим жељезницама, путовима, мостовима, школама, државним зградама и т. д. Њега је изненадило кад је видио како се мисли о рјешењу аграрног питања у Ст. Србији, а о луци на Јадранском Мору направљен је врло реалан рачун.

На питање да ли је Србија водила све те велике финансијске и индустриске потребе да намири у монархији, Масарик се одријечи до ријечи рекао ово:

„Свако ко је у монархији географски напановљен, [illegible] [illegible] положај. На жалост, томе, да се овај положај искористи, [illegible] [illegible] политика. Ја сам, да упозорим на једну врло важну ствар: Код нас се врло мало мисли на [illegible] ситуације, [illegible] би нам могла [illegible] [illegible] Србије. Не смије се заборавити, да би примјер Србије могао наћи одјека на читавом Балкану. Балкански савез је додуше само војничког карактера, али би врло лако могао добити привредно значење.“

Аустрија и источанска криза

— „Journal des Debats“ о ситуацији —

Никаква службена вијест не означује нас да вјерујемо да је конференција или састанак амбасадора, предложен од сир Едварда Греја, напуштен; свакако аустриска штампа протура у томе погледу тако узнемирљиве вијести да је сумња допуштена. У осталом, листови на њемачком језику, у аустро-угарској монархији играју у цијелој овој источанској кризи улогу која заслужује да буде забиљежена. Они испуњавају задатак извиднице за владу и изазивача за ратоборну странку. Држећи се јавно великих резерви, бечки кабинет довија се да раздражи јавно мишљење и да учини да се вјерује, да судбина Европе од њега зависи. Чува се да покаже своје жеље, гурајући задржава органе које има под руком према приликама и активно и ставља своје војне припреме. На против врлој оштру контроли над свом њемачком штампом, а телеграфске агенције не предају никакву информацију, нетакав незгодан чланак. Вијести непријатне Балкану стижу на Запад само преко канала листова из сусједних земаља. У томе погледу, мало опсадно стање функционише у монархији. Влада се не зауставља ни томе: међу законским пројектима који су сада поднесени парламентима у Цислајтанији и Транслајтанији, имамо један који налаже на воље обавезе у Ландштурму све здраве људе до четрдесете године. Опиледно ниће му смјер да уведе у борбу у времену рата, људе тих година; намјерава само да држе у рукама, под војном дисциплином, свеукупно становништво у случају рата и унутрашњих метежа. То не показује велико повјерење у становништво. Ако се неће и пројекат и усвоји, отац и више синова мећи ће у исто породици да се нађу у исто вријеме под заставама. То су средства којима сматрају да могу да се послуже да би дошли у шкрипцу њемачке грађане у монархији.

Упоредо с тиме, бечка штампа водила отворену борбу противу Србије. Не водећи ни најмање рачуна о одлучним демантима и доказаним чињеницама, она се труди да претјерано раздражи народну част, тврдећи да су аустро-угарски конзули у Призрену и Митровици недостојно вријеђани. Она више не може тврдити да су били побијени и злостављани, као што је била пустила глас за неко вријеме, јер се ти агенти могу свакога дана видјети живи и здрави од стране својих земљака. Али тврди да су били увријеђени и да ће Башлац одмах напустити своју великодушност да би уручио Београду ултиматум захтијевајући свечано покајање. Посвједнево опет, она тражи да се учини крај „провокацијама“ Србије. Какве су те провокације, у чему се оне састоје? О томе се не каже ништа, али непрекидно представљају као да тутњи грм изнад Београда. Лагање је методично. Једнога дана објављује да је г. Хартвиг, министар Русије у Београду, кога оптужују да подстиче Србе, опозван од своје владе, па се на дугачко и на широко коментарише та озбиљна новост и инсинуира се да је Београд огњиште антиаустриске агитације. Другога дана, објављују да су Грци извршили покоље над Јеврејима у Солуну, и узбуђују противу Грчке јеврејски свијет, тако моћан у монархији. Сутрадан биљеже покоље мађедонских Румуна у Мађедонији и организују протестне митинге и противу тих грозота; позивају букурешки кабинет да захтјева сатисфакцију. Тим поводом, врло је занимљиво констатовати да се држављани Аустро-Угарске показују јаче забринути о интересима Румуније него румунска влада. У колико се ова показује опрезна и гледа да не увриједи балканске државе, у толико се бечки кабинет више труди да солидарише букурешки кабинет са собом спољашњим манифестацијама, да га нагна да се одлучи.

У трепутку када ће се у Лондону отворити преговори за мир, може се рећи да ратна опасност долази још само из Беча. Неочекивана замјена министра војног, ђенерала Ауфенберга, и шефа главног ђенерал-штаба, маршала Шемуа, ђенералом Кробатином и ђенералом Конрадом од Хетендорфа, мучно да се може тумачити у мирољубивом смислу. Аустро-Угарска увијек је била само жртва своје политике притискивања или угњетавања народности; она би требала да се љути на себе саму за разочарање које јој проузрокује развој балканске кризе. Она би боље обезбиједила своје интересе заводећи политику правде и толеранције према Словенима и Румунима, него гледајући да матира Србију, која се ограничава сада да узме Европу за судију. У сваком случају, ако плане нови сукоб, знаће се на кога да ће требати да пада одговорност.

Аустро-угарска политика

— Француски лист „Temps“ о Аустрији —

Док се припрема двоструки разговор у Лондону, разговор балканских пуномоћника, разговор амбасадора, Аустро-Угарска наставља своје наоружавање са духом доњедности и јавности који не може остати незапажен.

Аустро-угарска влада показује живу срџбу када се покаже само изглед сумње у туђина о њеним мирољубивим намјерама, а међу тим сва њена политика јесте политика војних припрема. Ту има контраикиште која доводи у забуну. Према нашим обавјештењима, Аустрија има у овај мах готово милион људи под оружјем. Њена флота сконцентрована је у Пуљу. Иза, у трепутку, када се у другим и естонцама нарочито старају о преговарању, у Бечу се приступа именовању ђенерала. Мијења се министар војни и шеф главног ђенерал-штаба, не без прошћавања тих именовања борбом у штампи, која је у супротности са опрезном уздржљивошћу у Београду. Ми не расправљамо, ми констатујемо. Али се та констатација довољна да обрати интересовање са којим се прате манифестације аустро угарске политике.

Више француских листова под утиском тих манифестација, поставља питање: „Шта хоће Аустрија?“ Гдјекоји додају: „Ако нагне сукоб, знаће се ко је за ње одговоран.“ Ма како да су осјетљиви у Бечу, не би се могли чудити што се постављају таква питања. Јер има опиледне несигурности и међу онима [illegible] опрезности Аустрије. Србија је изјавила да се она осјећа на пут Јевроне. Аустрија зна да ће се, [illegible] [illegible] расправљања, аутономне њених савезника подружити њеним да би [illegible] [illegible] претензије и бранио њене интересе. Она се, дакле, не изјаже и не може се изложити никакво; опасности. Међу тим, она се оружа. Оружа се стално, са великим трошковима. Да ли треба мислити да она хоће да створи какав случај, да нападне на Србију, да [illegible] свађу? Ми нећемо то да усвојимо, [illegible] свега за то што племенити старац који влада у Бечу није човјек од такве политике, за тим што би то политика [illegible] опасности за будућност, опасности спољашњих, опасности унутрашњих [illegible] а та и не говоримо о међународним заплетајима, који би јој били непосредна послиједица.

Враћање ђенерала Хетендорфа на чело главнога ђенерал-штаба разговорено се тумачи. У сваком случају, двије су ствари поуздане. Прва је у томе, да је то један успјех за надвојводу [illegible] [illegible]ђедника, који је, према тврђењу „Рајхпоста“, био 1911. године „врло [illegible]лошћен“ одласком ђенераловим. Друга, да барон од Хетендорфа није симпатичан Италији. Било као корпусни командант у Инсбруку, било као шеф главнога генерал-штаба, он је проповиједао и остварио поновну подјелу аустриских снага и њихову концентрацију на италијанској граници. С друге стране, изрека која каже да се не мијењају коњи на сред брода, демантована је овим нагнем обртом. Какви су разлози који су одлучили цара и краља да га прими? Разлози унутрашње политике, како увјеравају? Овдје опет јавно мишљење на страни непоуздано је и скептично.

Та неизвјесност природна је. Ако Аустро-Угарска, као што је службено изјавила, нема другога циља осим да добије стварање аутономне Албаније и да забрани Србији територијални приступ на Јадране, њој не треба да има 950.000 људи под оружјем. Цијело питање своди се на тај контраст. Морати ли се вјеровати да монархија има и других пројеката осим оних које признаје и које њени савезници удјемчавају у њено име. Ми то нећемо да усвојимо. Али како су, с друге стране, војне припреме ту, ми не разумијемо и, не разумијевајући, не можемо закључивати. Та немогућност закључивања очигледно изазива узнемиреност. Било би не бити искрен кад бисмо прећуткивали ту узнемиреност, ма какве побуде имали, надати се, да је догађај неће оправдати.

Аутономија Арбаније

— Борба око превласти —

Као што је познато, аутономна Арбанија још за сад постоји на папиру и поред свега оног нагацтука Исмаил Ћемаловог.

Па и поред тога већ је силно негодовање противу саме те „државе“.

У страну шта о томе мисле други, него сами Арбанаси силно негодују против срамне игре, која се са Арбанијом води.

Сам народ неће ни да чује за аутономију и за стварање посебне државе. Он отворено вели да му је милије, да остане под балканским савезним државама, него да њиме врљају туђи агенти. *О томе смо се и сами увјерили разговарајући с многим Арбанасима.*

Међутим и ако је још далеко од тога да се Арбанија прогласи за аутономну, самозване вође Арбанаса хоће да се пекрве око превласти. Отимају се око тога ко ће стајати на чело ове нове државе, као и око министарских положаја.

То се види и из писања талијанских листова, у којима о томе пишу они, који се називају представницима Арбанаса тзв. њихова интелигенција.

Нпр. талијански лист „Николо“ није задовољан с оним, што је урадио Исмаил Ћемал бег у Валони, а дознаје, да и Арбанаси нису задовољни, јер [illegible] Исмаил Ћемал бег по упутству из Беча саставио владу скоро из самих непознатих људи. „Николо“ пита: зашто нису узети за министре Пренк Биб Доде, мирдитски вођа, па Ејрем бег, Аза паша Кастриота, Зизет бег, Дервиш Хима, Баламуше [illegible], Какарђи, Хилмија, Рејс Сејдија и други образовани Арбанаси, који су одлучни за аутономну Арбанију? Исмаил Ћемал бег не може се одржати, [illegible] ће Аустрија одустајати [illegible] [illegible].

Већ сад [illegible] [illegible], може се мислити.

И ово само, [illegible] [illegible] како је стиго о стварању аутономне Арбаније зрело памћа ствар!

*

„Трговински Гласник“ [illegible]

Немамо својих извјештаја [illegible] што се сад догађа и како [illegible] Аустрији. Због тога [illegible] [illegible] вове и ако нису [illegible] [illegible] нпр. завља [illegible] [illegible] обр[illegible]ована [illegible] [illegible] [illegible] „Како [illegible] [illegible] [illegible] Исмаил Ћемал бег [illegible] [illegible] [illegible]

„Глава привремене владе је Исмајил Ћемал беј, познати аустриски пријатељ. човјек је стар, коме је сад 68 година, Све до посљедњих избора био је посланик вороша Берата. Екрем беј Флора је један из Валоне и важи као књижевник и ако није много дјела написао.

Дервиш Хима је велики противник Турске и због тога је приликом прошлих арбанаских немира осуђен на смрт.

„Фанк беј је родом из Корице у Средњој Арбанији. Сад живи у Америци, одакле је већ пошао за Валону. Прије поласка је одржао збор америчких Арбанаса и пред њима држао говор у корист прогласа независности Арбаније“.

Тако је нова влада, у којој је свакако највиђенији члан Исмајих Ћемал, а ни он не спада у ред људи, који би могли било по памети било по моралности својој учинити што велико и ваљано за свој народ. Исмајил Ћемал је плаћеник аустриски, а остали су опет само његове потркруше. Под таквом управом брзо ће Арбанаси омрзнути и „аутономију“ и „независност“ Арбаније.

Дневник

Вратио се. Његово Краљ. Височанство Кнез Мирко, који је пет недјеља проборавио код војске под Тарабошем, вратио се у недјељу по подне на Цетиње.

„Балканска Царица“ на њемачком. Као што је познато, „Балканска Царица“ приказивана је овијех дана на многим страним позорницама. Биоградско Н. Позориште приказивало је неколико пута, а први пут приказивана је у Будимпештанском Позоришту, када је, по писању пештанских листова, публика „на свршетку сваког чина изражавала своје допадање“. Исто тако приказивана је и на руским и другим страним позорницама. Сад је приказивана и у градском позоришту у Тилситу. Драматург овог позоришта Хајиц Швамбори том приликом држао је предавање о црногорској и старо-српској умјетности и народној поезији, као и о пјесмама Николе I. То је предавање на њемачком језику у засебној књизи оштампано, као и пролог „Балканске Царице“ са сликом крупнсаног пјесника. Као што нас сам директор овог позоришта, Франческо Сиоли, извјештава, благодарећи велељепној изради ове пјесе, публика је показивала велики интерес за ову драму, која је оставила одличан утисак на све присутне, ради чега су непрекидно аплаудирали за све вријеме приказивања. Сви њемачки листови драму називају „великим литерарним дјелом“.

Још један ћор-фишек. У свијет се пуштају разне измишљене вијести само да би се међу балканским савезним државама посијало сјеме раздора и да би се како тај савез ослабио. Час се гурају Бугари против Грка, час Србијанци противу Бугара, а час обратно. Разумије се, да од тога нема ништа у ствари и да сви ти книфови не доносе жељеног резултата. То су само ћор-фишеци, на које балканске савезне државе и не окрећу главе. Један такав ћор-фишек праснуо је сад и противу Црне Горе. Да би иронија била већа, пошикао је из бусије која се зове „Словенска Коресподенција“! Каква је то *словенска* установа довољно је кад речемо да се под видом вијести из *Биограда* грува свом снагом на нашу земљу. Мисле, да ће нам подвалити и да ће нас на тапак лед намамити. Онако исто као што врло добро знамо да је та Кореспонденција далеко од Словена, те јој та фирма само као мамак служи, исто тако знамо да је и та глупа и одвратна измишљотина далеко од Биограда. Може гу и „Нестер Лојд“ подупирати ову измишљотину колико буде хтио, али ми преко ње с презирањем прелазимо. Знамо ми добро да је слога балканских хришћанских држава непријатељима нашим кост у грлу и да нема у зато мира, *али их ми можемо само сажаљевати.* Као и раније што су покушавали да савезнике једне на друге турну, и сад би, само сви ти покушаји њихови остаће узалудни. Гдје топови савезних балканских држава сложно грме, ту се ћор-фишеци са стране и не чују. То је све што имамо да им кажемо на све њихове одвратности, а већ ми ћемо и сами знати да наше унутарње ствари расправљамо и да их уређујемо и нека они зато и мало не беру брину. За њих је боље да се обазру око себе и да виде оно што се око њих и пред њиховим и сувише радозналим носом догађа, а не да завиривају у сусједово дворište. Нека прво погледају на сметлиште у својој кући, гдје их нечист дави, а сусједе ће и сам умјети да води рачуна о свом дворишту. Ако је то „Slavische Correspondenz“, онда не знамо шта је анти-словенска, измећарка и... не знамо још шта кореспонденција!

Пријатељ из Енглеске. Поред већег дијела енглеске јавности, која се пријатељски заузима за нашу општу српску ствар на Балкану, Sir Campbell D. Mackellar, племенити Енглез, послао је за вријеме рата Црногорском Црвеном Крсту 10 хиљада перпера преко госп. С. Рамадановића, а уз то и два искусна љекара за црногорске болнице. А осим тога особиту пажњу заслужује његово писмо, које је госп. Mackellar писао једном свом пријатељу на Цетињу. То лијепо писмо српског пријатеља у преводу гласи:

„Веселим се — необично се веселим црногорским побједама. Надам се и желим од свег срца, да се те побједе настављају све донде док велики и посљедњи триумф крунише вијенцима славе Ваша чела и неустрашиве мишице. Ја поштујем снажни отпор Црногораца у тој великој борби, у којој је правда подигла и благословила јуначки подвиг. Вама све поштено човјечанство жели среће и најбољег успјеха, — и ја се нијесам могао устегнути а да вам уз најљепше жеље не изразим моје симпатије у ово неколико редака — у исто вријеме желим да се рат сврши што скорије на опште задовољство праведних странака.

Знао сам, да ће вам ма и мала помоћ бити корисна, па се радујем, што ми се пружила прилика, да вашем Црвеном Крсту, тешко вршење, племенитог задатка олакшати могу — кад ми већ није било могуће да се лично ставим на расположење вашим болницама.“

Ево, са коликим даром и лијепим жељама госп. Меклер прискаче у помоћ нашој великој борби. Он жели да ми устрајемо, побједимо и ступимо у један нови, сретнији живот, који треба да наступи свршетком крвопролића. Он је увјерен, да је наша борба руковођена правдом, за коју се све поштено човјечанство заузима, да јој олакша терете и што брже приведе крају пролијевање крви.

Г. Меклер каже да одважност и самопоуздање српских бораца надмашује у у овом рату сва досадања вјеровања. Он се томе диви — радује се побједама. Жели нам срећу и прискаче са великим даром у помоћ. — Овакав добротвор, племић, човјек задужио је не само Српство у Црној Гори, него све гдје га има. И ово ће Српство уз најљепшу благодарност у редовима својих осталих добротвора његово племените име забиљежити златним словима. **Б. П.** добровољац

Чеси о нама. У „Rodinne Vanocni Album“, што га издаје познати пријатељ наше земље Ф. Мазел, изашао је врло топао напис о Црној Гори из пера Ф. Мазела, а са укусним сликама свију чланова Краљевске Породице, као и залива уницког. Уз то у чланку, који говори о рату на Балкану, такође је врло топло проговорено о Црној Гори. Вриједи поменути и пјесму „Балканским јунацима“, која је у томе албуму изашла.

Странци на Балкану. Као што је познато, на страни постоје нарочита друштва, којима је задаћа да примамљују странце у њихове земље и да им што више олакшају и омиле путовање кроз њихове крајеве. Једно од тих друштава је прије двије године образовано и у Загребу. Ово најмлађе друштво за промет странаца држало је ових дана сједницу и донијело је одлуку да ступи у везу са разним институцијама у Црној Гори, Србији и Бугарској, које ће овом друштву јавити како би се и у које предјеле њихових земаља имали послати странци, који ће у прољеће сигурно нагрнути на Балкан. Како таквог нити томе сличног друштва у нас нема, то на ово обраћамо пажњу позваних фактора како би учинили све, да се страни путници, који и иначе сваке године нагрћу у нашу земљу, не заустављају само на Цетињу, него и да обилазе сва важнија места у унутрашњости наше земље, а нарочито она, у чијој се близини водили садањи бојеви.

Из збирке: **„Синови ослобођења“**

ЈОВАН МИЛОВАНОВ

Јак, и несавладљив, к'о огромна сгјена,
Стоји на ограшју раздрљених груди,
И пркосно срубом вјечног Суверена
Прати лом и врисак узбуњених људи..

Брише капље крви са рањавог лица,
И скрхан мученьем великога бола:
Вапије за падом скадарских равница
И слути кобни спомен Бардањола.

И још један облак душном му се расу,
Из очију буку читав вулкан плама:
И у томе тешком и језивом часу
С њим падоше на тле дванајест низама.

И потмуо јаук чу се преко страна,
Захори се негдје поједнажни из груди:
То гудала бију и пјевају људи —
Славу, смрт јуновску витеза Јована.

На бојишту пепелишту нема раке.
Сем што расте један био-крвав крш,
И кроз ноћ звоне гласи Ђурђијанке:
„Милована Перишина то је сви!“

М. М. П.

Турска некад и сад

— Сфере балканских савезних држава и остатак Турске —

О том се сада много пише, а још више говори и препире. Зато је од општега интереса знати, у којој сфери и колико од прилике има добити поједина од балканских савезних држава раздеобом европске Турске. — Европска Турска има 169 317 □ км. и до 6,500.000 становника, а дијели се на 7 вилајета или покрајина. Ако побједоносни балкански савез задржи, што је освојио и још освојити има и ако буде Арбанија подијељена, а царигкадски вилајет недирнут остао, тада би по прилици:

1. Бугарска добила 60 до 64 000 □ км. и до 2 милиона становника. Тада ће велика бугарска краљевина имати округло 160 000 □ км и до 6 и по милиона становника.

2. Срби (Србија и Црна Гора) имаду добити 48 до 50.000 □ км. и око 1,700.000 житеља. Србија би (48.000 □ км.) с новом земљом (40.000 □ км.) и 1,400.000 житеља била велика око 88.000 □ км. (као Галиција и Буковина) с 4 500.000 житеља, а Црна Гора (9080 □ км.) око 19 до 20 000 □ км. (као Würtemberg и по милиона житеља или даље и 600.000 житеља (загребачка жупанија са Загребом броји и данас 600 000 житеља). Србија и Црна Гора заједно биле би велике округло 105 000 □ км. и до 5 милиона житеља. (Троједна краљевина Хрватска има 55.416 □ км. и округло 3,350 000 житеља, а Босна и Херцеровина 51.199 □ км. и до 2 милиона житеља. Укупно обје ове 106.615 □ км. и 5,350 000 житеља.)

Грчка би добила око 45 до 50.000 □ км. и до 1,600.000 житеља, те би била повећана Хелада велика од 110.000 до 115.000 □ км. и 4,350.000 житеља. Ако грчкој и Крета (8 618 □ км. и 320.000 житеља) тада ће Грчка (123.000 □ км и 4,700.000 житеља).

Остаје још цариградски вилајет са 5.800 □ км. (нешто више од крижевачко-беловарске жупаније, а мање од сремске жупаније, 6.870 □ км. и око 1,400.000 житеља с Цариградом заједно.

Ради успоредбе у опћем је интересу, да се наведе овде још и краљевина Румунија. Она има 131 353 □ км. и округло 7,150.000 житеља Становништвом је јача од ма које повећане државе балканскога савеза, ван да Бугарска добије Цариград с околицом. Румунска има већу морску обалу него што имо бити црногорско-српска, а има више лука, од којих су важније. Констанца, Мангалиа и Сулина. Тако у главноме изгледа балкански савез у будућности након разде обе Турске.

Турска пре рата год. 1912.

1. Европска Турска у status quo ante била је подијељена овако, на 7 вилајета:

1. Цариградски вилајет 5.800 □ км. и 1.263.000 житеља.

2. Дринополје са Самотраке отоком 38.417 □ км. и 1.028.200 житеља.

3. Солунски вилајет 35.000 □ км. и 1,130 000 житеља.

4. Манастир (Битољ) с мутесарифл. Србијом 28 500 □ км и 848.900 житеља.

5. Косово с Новим Пазаром 32.900 км. и 1,130 800 житеља.

7. Скадарски вилајет 10.800 км. и 527.100 житеља.

Јакост и величина турских вилајета у Азији.

1. Мала Азија с отоцима 501.400 км. и 9,100.000 житеља.

2. Арменија и Курдистан 186.500 □ км. и 1,500.000 житеља.

3. Сирија и Палестина 218.700 □ км. и 2,800.000 житеља.

4 Мезопотамија са Нецедом 410.100 км. и 1,000.000 житеља.

5. Арабија Нецеда 441.100 □ км. и 1,000.000 житеља.

Укупно око 1,766.800 □ км. и 17,000.000 житеља

„Покрет“.

ТЕЛЕГРАМИ

Лисабон, 10. децембра. — Кабинет је одлучио да дадне оставку.

Беч, 10. децембра. — Цар је примио Јовановића, који му је предао акредитивна писма.

Делхи, 10. децембра. — При улазу у престоницу бачена је бомба на вице-краља индијског Хардинга. Вице-краљ рањен је у раме и пренесен у болницу.

Загреб, 11. децембра. — Бан Цувај са женом отпутовао је на дуже одсуство у Семеринг.

Петроград, 11. децембра. — Царском наредбом забрањена је публикација војних вијести за годину дана.

Беч, 11. децембра. — Не обзирући се на поновљена побијања односно војничких мјера аустро-угарских, ипак се протурују гласови који не одговарају стварности и садрже одвећ увеличана тврђења о броју војника тобож савезних. Жељети је да инострана штампа, растурајући нетачне вијести те врсте, не узрујава јавност у ова тако озбиљна времена.

Солун, 8. децембра. (Корбиро). — Краљ Фердинанд отпутовао је јутрос.

Софија, 10. децембра. (Корбиро). — Краљ се вратио, а такође и принчеви Борис и Кирил.

Јевросиме син од Скадра

Сјенка ти диже сина на вишевјековног сана
Који одавно спава и уста на твоје рјечи:
Нојури у врело крви — да види жељан дана
И да разбије оков, који га вјецима тјечи....

Путем којим је ишао ловити страшнога змија
Поново звекну сврнир о врату бједнога јата —
Којега зароби и сруши рука храброга сина
И стиже мети жељној и спасе свога брата.

Стари се Осман подиг'о јадан и чуду чуди...
Како препеше окови?! Ко је, што своја добра
Позва'и врати у своје руке, гдје гвожђе суди
И свети жетву, коју му душманска рука побра.

Проклиње старац свој живот, какву је судбу нечека
Отвори двери — поможе себи уђи у пака,
Да живи у љутом болу за који неће л'јека —
Ни с' лучем пући — у црној тмини густога мрака.

Успаван тако сапком, туробна жића свога
Ради грјеха, којега вора несрећан кастти.
И ниже јаде на дану гривну пакла вјечнога
Јер амбис ту је, у који мора још сада пасти.

Тако је, тако! Устаде Србин. Крвца се проли,
Из које сави вјенац вјечите славе своје,
Под којим нестаде сузе — срца и душе боли —,
Почеше тећи дани који слободу, славу и срећу броје.

Цетиње 8. децембра 1912. **Ђ. Л. Радојић**

ЈЕДИНСТВЕНА И У ОВОЈ СТРУЦИ НА ДАЛЕКО ПРИЗНАТА

ТРГОВИНА СВИХ СРПСКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

НИКОЛЕ ИВКОВИЋА у НОВОМ САДУ у својој кући дунавска улица бр. 10.

У Српству највећа трговина и радионица за српске грав. цркве, наиме: **одежда, неба, литија, барјака, плаштаница, крстова, кадионица, кивота, кандила, петохлеоница, полилеја** (ђоке цветови), **целивања** на лиму, **икона** на платну и на артији и т. д. Израђујем **барјаке, заставе** за свачка друштва, од најнеспоставнијих до наскупоцеснијих, везене са златом и свилом. Призната радионица као наусавршенија, **иконостаса, Христових гробова, певница** и т. д. **добра** радионица свештеничких **хаљина** и велики избор **шешира, камилавки** и **појаса.** Све радионице и трговина налазе се у сопственој кући а **сваку наруџбину извршујем тачно и брзо под својим личним надзором. — Велики и богато илустровани цјеновник шаљем на захтјев бадава.**

Адреса за наруџбине:

Никола Ивковић, Нови Сад (Ujvidék)

Europe Hongrie. бр. 29 [illegible]

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије.

Власник и одговорни уредник **Радомир Кривокапић Орлински**